

estdrift.
ning en
n wente
l in het
in het
s liefde.
te hard.
bezet en
dat ze
beslom-
we niet,
ceestelijk
zijn, de
rien der
n in de
vens, te
geloofs-
aan allen
id. Er in
gees-
ket, dat
e, tegen
me den
in zijn
en Intel-
ten, die
aardheid
is. "Dat
aeb mij
Zoo
sticisme
en ge-
k nooit
e ziekte-
venzoo
sticisme
t zich-
ik ben
Christe-
it ver-
u onze
skelijke
lijving
en een
stelijke
wel en
verant-
an ons
tegen
lectua-
ns ge-
id om
in zich
te voor-
stem
ddoling
n niets
l mis-
erken
de be-
ziel te
op het
oo we
riste-
mag
alsof
voor
goed
am de
om op
onze
n; om
wicht
er dat
ntige
nd en
a met
onze
hten;
n, dat
s op
at we
wer-
nvol-
is de
gste-
twan-
zend
van
tori-
adat
oor
oor
II
loos
rin
het
aar-
ee-
om
te
oet
in-
De
de
zelf
het
mt
ap
he-
in-
ng
ek
in

Scolastica II, maar gaat ze over in een rechtstreekschen aanval tegen de Vrije Universiteit. En tegenover den grondslag der Gereformeerde beginselen, waarop de Vrije Universiteit rust, stelt Dr. De Geer dan zijnerzijds den voorslag, dat zulk een Universiteit zou moeten rusten: „Op den bodem van de Heilige Schrift en van haar alleen.“ Althans hij schrijft:

En — om ook dit ten slotte nog te zeggen — wil men de levensbeschouwing van een universiteit onderscheiden van het paganisme, het islamisme, het romanisme en het modernisme, dan heeft men die „historische vondst“ ook volstrekt niet nodig. „Op den bodem van de Schrift en van haar alleen“, is dan de meest diametrale tegenstelling tegen al die „isme's“.

Op dit laatste nu geven we voorschanda geen weerspraak. In de rede: *Band aan het Woord* is omstandig reden gegeven, waarom o. i. de Heilige Schrift, zonder naalre bepaling, geen grondslag voor een Universiteit zijn kan; en de bedenkingen tegen het in deze rede gestelde betoog zijn van stukje tot beetje door ons weerlegd. Tot tijd en wijle deze wederlegging op haar beurt ontworpen zal zijn, zou het dus geen zin hebben, op dit punt terug te komen.

Maar anders staat het met de bewering van Dr. De Geer, dat zij, die de Vrije Universiteit hebben gesticht, door haar te plaatsen op den grondslag der Gereformeerde beginselen, „onlogisch“ te werk gingen en handelden „in strijd met het begrip van wetenschap.“

Niet, dat we daarom op laatsbedoeld verwijt zullen ingaan. Dat zou ons alleen mogelijk zijn, indien Dr. De Geer ons in heldere, klare definitie zijn „begrip van wetenschap“ zóó had voorgelegd, dat het „punt in quaestie raakte“. Nu hij dit niet deed, zegt het niets, of hij de daad der mannen in strijd met zijn begrip van wetenschap acht. Het kon toch zijn, dat het van achteren gelukkig bleek, dat ze zich niet naar het door hem bedoelde begrip van wetenschap hadden gedragen.

Wat we daarentegen wel willen doen is, uit oprechte waardeering voor de moeite zijner critiek, nogmaals duidelijk uiteenzetten, hoe o. i. de zaak staat; iets wat daarom alleromst overbodig is, omdat ook nu weer blijkt, hoe we in meer dan één opzicht nog altoos verkeerd begrepen worden.

Dat iemand van gezonde zinnen niet zoekt naar wat gevonden is, valt eenvoudig niet te betwisten. Dat geldt voor *zaken* en *waarheden*. Wie den sleutel van zijn brandkast kwijt is, zoekt dien, maar houdt, zoodra hij hem gevonden heeft, niet zoeken op. Dat geldt zoowel van wat men zoekt, als van wat men ontdekt. Uitvindingen grepen vaak toevallig plaats; maar ook hier gaat het door, dat wat ontdekt werd, geen voorwerp van zoeken meer is. De electriciteit, de X-stralen en zooveel meer, zijn dingen die we nu kennen, en er alsnu toch weer naar te gaan zoeken, zou geen zin hebben. En gelijk het met *zaken* is, evenzoo is het met *waarheden*. Dat de aarde om de zon draait, is thans een vaststaande overtuiging, waarnaar men geen onderzoek meer instelt. Dat onze taal met het Sanskrit in verband staat, wordt door geen deskundige meer betwijfeld. Dat ons alfabet van Semitischen oorsprong is, is gemeen goed. Kortom, er is, op breede schaal zelfs, wat de Duitschers noemen een „Errungenschaft der Wissenschaft“, waarop we als vastliggend resultaat afgaan. Dat de zich noemende wetenschap zich hierbij niet zelden te veel aanmatig, lijdt geen tegenspraak. De bewering, dat iets wetenschappelijk is uitgevonden, bleek later dikwijls niets dan een noodleugen. Maar dit neemt niet weg, dat er bijna op elk terrein van wetenschap zekere resultaten verkregen zijn, die algemeen instemming vinden, en naar wier zekerheid en vastheid men ophield een onderzoek in te stellen. In dien zin staat het alzo vast, dat er zaken en waarheden zijn gevonden, waarnaar men niet meer zoekt, omdat men ze bezit.

Wil dit nu zeggen, dat men ze, bij wetenschappelijke uiteenzetting, eenvoudig als onbetwistbare waarde uitstelt? Niemand die er aan denken zal. Dat doet men wel, zoo deze zaken of waarheden te pas komen in de wetenschappelijke uiteenzetting van iets anders. Bv. een medicus, die van de werking van de electriciteit op het spierweefsel handelt, onderstelt de electriciteit als iets gevondens met de daarbij gevonden wetten. En evenzoo zal bij een uiteenzetting van de verhouding van onze aarde tot Mars, het gevonden feit, dat de zon planeten heeft, die zich om haar wendelen, eenvoudig als bekend worden aangenomen. Moet daarentegen de wetenschappelijke uiteenzetting geleverd worden van de electriciteit of van de planeet als zodanig, dan zal ieder ernstig man opnieuw de gronden bijeenvoegen, waarop onze kennis ten deze rust en den inhoud van die kennis systematisch beschrijven. En zoo zal hij te werk gaan, niet als beelde hij zich in, dit nu zelf opnieuw gevonden te hebben, maar omdat hem uit het verleden niet enkel de resultaten van onderzoek, maar ook de gronden van onderzoek zijn medegedeeld, en wetenschappelijke uiteenzetting telkens weer de vernieuwde mededeeling van die gronden eischt. Dat de kwadraat op de hypotheusna gelijk is aan de opelsom van het kwadraat op de rechte zijde, is geen oogenblik twijfelachtig. Het staat als historische vondst vast. Maar toch eischt wetenschappelijke uiteenzetting, dat het oude, overbekende bewijs er telkens opnieuw bij worde gevoegd.

Hieruit blijkt de volstrekte noodzaakelijkheid, om wel te onderscheiden tusschen het zoeken om het nog onbekende te vinden, en den eisch van alle wetenschappelijke uiteenzetting, om den weg waarlangs men tot die vinding kwam, altoos weer te laten zien. De wet der dusgenaamde klankverschuiving van Grimm is gevonden. Niemand zoekt er meer naar. Om aan te toonen dat de stam *bruik-* in gebruiken en *fruct-* in fructus samenhangen beroept men er zich op zonder nader bewijs. Is men daarentegen aan opzettelijke uiteenzetting van die wet toegekomen, dan natuurlijk poneert men het niet als iets dat zijn eigen zekerheid met zich brengt, maar levert er bewijs voor en licht haar strekking omstandig toe.

Mogen we dit nu voor een oogenblik met een sprong op de Vrije Universiteit toepassen, dan gaat zij uit van het feit, dat hetgeen de Gereformeerde beginselen uitspraken, gevonden waarheid is; en geen man van Gereformeerde belijdenis denkt er aan, of kan er aan denken, nog eens te gaan onderzoeken of ze niet misschien leugen zijn. Maar aan het wetenschappelijk onderzoek toegekomen, eischen ook die beginselen zelve natuurlijk wetenschappelijke uiteenzetting, en wordt daartoe hun inhoud eerst ontleed en daarna weer ingezet; en tevens de gronden, waarop hun zekerheid rust, in streng betoog aangegeven. Men bezit alzo die beginselen als een gevonden schat, dien men niet zelf nog eens vindt, om nu te zeggen: „Hé, zie, wat ik daar vind, dat is juist wat onze vaderen vonden!“ Neen, we danken ze aan hun vinding. Van hen zijn ze tot ons gekomen. Van hen hebben we ze overgenomen. En nu richten we een Universiteit op, niet om te zeggen: „Zóó zijn onze beginselen, en daarmee uit!“; maar heel anders en juist omgekeerd, teneinde deze beginselen als nu wetenschappelijk uiteen te zetten, de gronden waarop ze rusten aan te wijzen, door die aanwijzing ze te handhaven tegenover tegenspraak, en hun toepassing op alle terrein des levens en op alle provincie der waarheid duidelijk te maken.

Het is alzo pure vergissing als men ons toedicht, dat op ons standpunt de wetenschappelijke uiteenzetting, handhaving en toepassing van wat we als historische vondst bezitten, overbodig zou zijn. Juist de vastheid, waarmede we die beginselen belijden, drijft ons tot die wetenschappelijke behandeling uit. Wat we alleen verwerpen is de demon van den twijfel, die ons influistert, dat we beginnen moeten met aan alles te twifelen, om zoo eerst wetenschappelijk te herwinnen, wat we eerst moedwillig van ons wierpen. We weigeren het gevonden kleinood, dat onze schat is, in de kolk te werpen, om het er met levensgevaar weer uit op te duiken. *Nous maintenons*, is ook onze leuze. We houden wat we hebben, we leven er uit, staan er voor met heel onze persoonlijkheid; en juist omdat het ons zoo vast en zeker en zoo hoog in waardij is, daarom gaan we het wetenschappelijk blootleggen, handhaven en toepassen op alle manieren.

En dit nu is niet onlogisch, maar strikt logisch, en met het echte begrip van wetenschap niet in strijd, maar er uit voortvloeiend. Liefde is de moeder der kennis, sympathie de voedster der wetenschap. De twijfel is de worgengel, niet de bezieler van ons hooger leven.

Dit is zóó waar en zóó duidelijk, dat wie niet innerlijk door het criticisme vergiftigd is, en dus ook onze geachte opponent, ons dit ongetwijfeld toe zal stemmen, zoo dikwijls er van concrete vondsten der historie sprake is. Dat de aarde om de zon draait; dat de Indogermanische talen samenhangen; dat er verscherping en verzachting van de stomme medeklinkers naar de wet van Grimm heeft plaats gevonden; dat alles zal ook bij gaarne rekenen onder het historisch gevonden, waaraan men niet meer twijfelt, en gaarne zal hij erkennen, dat desniettemin een hoogleraar op zijn college toch de wetenschappelijke gronden voor een en ander heeft aan te geven, zoodra hij er opzettelijk van handelt. Anders niet, maar dan wel.

Maar brengen we dit nu over op het Calvinisme, dan zal hij bedenking opperen. Niet om te ontkennen, dat er Gereformeerde beginselen zijn, noch ook om te betwijfelen of ze wel een historisch karakter dragen, maar overmits ze z. i. geen historische vondst zijn. Hij houdt ze niet voor waar. Ze zijn hem geen schat, in welks bezit hij rijkt is. Hij vindt er ook wel schoone dingen in, maar die acht hij het algemeen bezit van alle tijden. Genomen daarentegen als een geheel van Calvinistische of Gereformeerde levensbeschouwing aanvaardt hij ze niet. Hij staat er kritisch tegenover. En nu spreekt het toch vanzelf, dat waar ze voor hem geen historische vondst zijn, en niet iets zijn dat hem zeker en vast is, hij, op dat standpunt, ter wereld niet vatten kan, hoe men voor de bepleiting van die beginselen een Universiteit sticht.

Onuitgesproken uitgangspunt hierbij is hem de onderstelling, dat alleen datgene wetenschap mag heeten, wat van niets uitgaat, dat niet ieder toestemt, en zóó zijn bewijs voert dat ieder er de klem van voelt.

Doch juist deze opvatting van wetenschap betwisten we. Neemt men dit aan, dan blijft er ten slotte niets over dan de zinlijke waarneming; vandaar dan ook, dat de Engelschen alleen aan de „*sciences exactes*“ den naam van *sciences* geven. Doch dan is er ook geen geestelijke wetenschap, zelfs geen eigenlijke wetenschap meer.

Ten deze rekenen we dus ook op den heer De G. als bondgenoot. Of hij toch al de Heilige Schrift en niet de Gereformeerde beginselen als uitgangspunt kiest, ook hij gaat toch uit van wat niet ieder toestemt, en ook hij komt tot een bewijsvoering en tot resultaten, die de groote meerderheid der geleerden verwerpt.

Toch geven we toe, dat hetgeen bij de concrete vondsten der historie voor ieder duidelijk is, licht licht voor onze geest verwart, zoodra het wordt toegepast op een principiële levensbeschouwing gelijk het Calvinisme.

In een slotartikel gaan we daarom een poging wagen, om ook dit punt nader toe te lichten.

Er zal dan tevens blijken, dat hetgeen de geachte schrijver als openbaring opvatte, in de *Stone lectures* niet als openbaring was bedoeld.

Recensien.

De volgende geschriften werden ons als nieuwe uitgaven of herdrukken of opnieuw te verspreiden werken ter beschikking door den uitgever K. le Centre te Middelburg gezonden.

I. 1. *De Wijzen uit het Oosten. Een Kerkboekje door A. Lijnden. 2. Een Israëlsche uit de eerste helft der twaalfde eeuw, naar het Hebr. duit. door K. K. 3. Het huisgen. van de Hugenoot door J. C. Wits. 4. Het Kerkboek van den Trefschipper door Willem. 5. Het sterfbed in de hut van den Sochialit door J. van der Ploeg. 6. Hoe een Christen straatjongen naar Engeland kwam en van een Heiden een Christen werd. Naar het Duit. door B. Hans. 7. De laatste woorden eener moeder naar het Engelsch door B. Hans. 8. Blonde Gerard door Joh. van der Bijl. 9. Het Christ. tot en met de verhuizing van andere meisjes door B. Hans. 10. Annet, de ugerstaf, door B. Hans. 11. Aan den rand van den afgrond naar het Fransch door B. Hans.*

Al deze werkes zien er keurig uit. De meeste hebben een helderen omhaal met sprekende plaatjes. Veelal is de verhaaltant bevattelijk en levendig en spreekt er over 't geheel een gezond Christelijk geest uit. Over 't geheel is 't goede kinderlectuur. Toch is er verschil. Enkele zou ik zelfs afkeuren.

No. 1, 2 en 3 staan om hun bijbelschen inhoud en historische kern in mijne schatting bovenaan. No. 4 en 5 hebben in hun Hollandsch type eene bijzondere aanblijving.

Echt methodisch en oppervlakkig is No. 10, en veel te romantisch en daardoor onwaar is No. 11.

Sommige dezer werkes zijn door verscheidene taaltoonen ontstort. Op blz. 5 en 6 van No. 10 komen er minstens 5 voor. Leid voor leid; degene voor degene; gebeurd voor gebeurt; vader voor vader; gemene voor gemene. Ook bij kinderlectuur moet hierop met zorg gelet worden.

II. *Bunyan's belooningskaartjes voor de Zondscholen.*

Een tekst aan de ééne zijde en een daarbij passend plaatje uit Bunyan's Christenreis aan de andere zijde. Op gekleurde karton gedrukt, zien zij er vriendelijk uit, en zijn ze zeker voor het hoogste deel zeer geschikt.

III. *Christelijke scheurkalender „Barnabas“.* Bij minnaars van Christelijke scheurkalenders is dit een oude en goede bekende. Het schild is werkelijk mooi en „*up to date*“. Het teekent den arbeid der barmhertigheid op 't Boeren-algelyd. Aan de verklaring van den dagtekst is goede zorg besteed, al is zij niet altijd even juist en gelukkig. In de verhalen op den achterkant der bladen komt veel historie voor.

Deze kalender mag onder de Christelijke kalenders eene eervolle plaats innemen en verdient ook om den lagen prijs eene bijzondere aanbeveling.

IV. *A. J. M. Brouwer. De Gilden. 1895.*

Een interessant boek over de geschiedenis en inrichting van het gildewezen. De schrijver was ambtenaar aan het gemeentearchief te Amsterdam en daardoor in de gelegenheid, om uit de eerste, officiële bronnen te putten.

En dat deed hij.

Toch is zijn boek geen dor betoog geworden in den stijl van de oude keurboeken, gildebrieven of dergelijke, maar het is een populair geschrift, dat zich door goeden stijl, zorgvuldige verdeling en ordening ten zeerste aanbeveelt.

Ieder, die met dit merkwaardige verspreijdel uit verlogen eeuwen wil kennis maken, moet dit standaardwerk lezen.

Uit dat oogpunt bevel ik het ten zeerste aan. En ook zal het voor het leven van dezen tijd en voor de hedendaagsche vraagstukken op staatkundig en maatschappelijk gebied goede diensten kunnen bewijzen.

Al werd het vroeger reeds gunstig aanbevolen, toch werd het niet algemeen verspreid. Waar schijnt het de oorspronkelijke prijs daarvoor te hoog.

Dat bezwaar is nu door Le Centre weggenomen. Vinde zijn boek, vooral bij onze jongelieden, veel lezers.

De Zendingkalender van D. Donner te Leiden, getiteld „*De wensch aller heiligen*“, geeft een schat van gewichtige Zendingdata en feiten; passende bijbeelden; goede portretten, o. a. van Dr. Lion Cachet, Dr. Wijers en Dr. Pers en zijn gezin, met korte levensbeschrijvingen. Hij verdient op 't kantoor, in huis of studiekamer een goede plaats, en drage het zijne bij tot gelukkig verlevendiging van de heerlijke roeping der gerechten tot den arbeid der Zending.

De Melodien der Psalmen en Lof- en Bedezangen, vierstemmig gezet met voor- en tusschenstemmen, voor orgel met of zonder pedaal, piano of gewone klavier, door J. Worp. Zevende, door H. P. Steenhuis herzien druk. Groningen, J. B. Wolters.

De zevende druk. Wel een bewijs, dat dit werk zijn sporen verdient heeft. Al zou ik andere talenten op muzikale gebied niet gaarne willen onderschatten, toch hoop ik van harte, dat Worp's Koninkboek in onze gezinnen en kerken nog lang in eere blijve.

Wijminga.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Dr. HOUTVAGERS: Van den heer V. R. te N. 1.50; door den heer H. Rollman te Bodegraven, f.5 uit Aarlanderveen; van den heer P. Span te Scharnegoutum f.1; door de Halvesteunersvereniging te Maasland, van den heer A. van der Knip f.6; door Dr. Hockstra te Arnhem, van Me. E. P., Provincie Utrecht f.4.50.

Dringend verzoeken wij onze scholen te steunen.

In hartelijken dank ontvangen.

D. HULLEMAN, Penningmeester.

Kootwijk.

Uit de Pers.

Onlangs gaf de *Heraut* te verstaan, dat de poging om de tweerlei opleiding tot het ambt te vernieuwen, ongetwijfeld ook van de zijde van Kampen op steun zou kunnen rekenen.

Daartegen schreef Prof. Wielinga, dat hij niet wilde gauch worden hiertoe bereid te zijn.

Veeler was hij er voor, van de zijde der kerken alle betrekking tot de Vrije Universiteit af te snijden.

Dit noopte de Brg. G. Jonker en J. van der Spek aan de *Bazuin* dit schrijven in te zenden:

GRAVENHAGE, 11 Dec. 1900.

Hooggeacht Redacteur!

Na lang aarzelen, gevoelen wij ons gedrongen, een woord in 't midden te brengen, naar aanleiding van „*Een andere Raad*“ van Prof. Wielinga in het nummer van 23 Nov. j. l.

Het marste ons, die „andere raad“ van Prof. Wielinga tegenover den raad van Dr. Kuyper te lezen. Is dan de vereniging van Theologische Faculteit en Theologische School onmogelijk? De broederlijke niet sterk genoeg, de klare te overbruggen, die beide instellingen scheidt? Dit zou zijde, dan is ook de hoop op echte ineenomelting en ineenwroeging der kerken van 34 en 86 joden.

Indien toch de tweerlei inake opleiding tot den dienst des Woords aanhoudt, zal ook de tweerlei strooming niet in ééne bedding geleid kunnen worden.

Is dan het snijdend woord van Dr. Vos bewaarheid, dat de vereniging der beide kerken in 1892 een „marriage de raison“ moet heeten: een echt onder den vloek der tweespalt gehukt gaande? De lieve zij ons genadig!

Maar Prof. Wielinga de hand ter toenadering uitgestoken, toch niet afwijzen. Dat zijn woord toch geen twijfel wekke aan de macht der liefde, gewerkt door den H. Geest: een macht, die elken scheidsmuur tusschen Broeders kan neerwerpen.

Prof. Wielinga's woord heeft zooveel invloed. Het sterkt ook de tegenstanders van de plaatselijke ineenomelting der kerken.

Voorn de omstandigheid, dat hij niet ter stond opgeeft de motieven van zijn wijziging of verandering van opinie — doet zijn schrijven al te veel kwaad, vooral om den toon. Indien hij niet Dr. Kuyper van gevoelen verschilt, waarom dan geen polemiek begonnen, nimmerlijk opgetreden en betoog tegenover betoog gesteld? Zijn woord in het midden der kerken neergelegd, schijnt ons meer een „waarschuwing tot ons A-Broeders: „loedst u, weer wordt de hand ter verzoening uitgestoken, maar ik, Prof. W., moet verklaren niet tot verzoening in deze genadig te zijn.“ Een kool „Leef nu eigen leven“ dat ook de contractuele hand tusschen V. U. en de kerken verbroken worde? (Waartoe??) waar wij gehoorzaamheid aan het Woord van Christus, die dringend tot broederlijke noopt, hadden gewenscht.

Zoo wordt het vuur der tweedracht nieuw voedsel gegeven. Zoo ergert men hen, die bidden om den bloot der kerken. Zoo kan van een straks samen wonen — naar Gods Woord — geen sprake zijn.

Dat — Hooggeacht Redacteur — uw „voorstel“ indertijd op zoo jammerlijke wijze van de baan ging — betreuren wij. Daarmee sprak uw hart voor kerk en wetenschap.

Wij twijfelen echter niet of, komt weer een voorstel tot vereniging aan de orde, het op uwe sympathie kan rekenen. Mocht ons woord, den Broeders van '86 een bewijs zijn, dat ook onder die van '34 velen zijn, die reikhalzend uitsien naar „Eenheid van Opleiding“.

Geve God dat het spoedig zoo zij!

Met dank voor de plaatsing, Hooggeacht Redacteur.

Uw de di.

G. JONKER,

J. VAN DER SPEK.

Hierop nu antwoordde de heer Wielinga, wat het materiële bezwaar aangaat, het navolgende:

Dat bezwaar nu is van dogmatischen aard en betreft de intellectueel en lastische richting, die ik in verschillende kringen zie opkomen.

Is de richting van den overste der scholastiek nu de 19de eeuw, disjunctie bij uiteenmeling Macrovius, dan man, door Dr. A. Kuyper in onder de auspiciën van de Theol. Faculteit der V. U. in zijn dissertatie: „*Johannes Macrovius*“ beschreven en in zijn werken en streven gecroond en verheerlijkt als den consequent Calvin, rigids Calvinista, en aangeprazen als de modelgeleerde, baanbreker eener nieuwe periode, die als „wijzegeerig denker lang niet tevreeden was met de in zijn oog oppervlakkige rechtvaardigheid der „Nederlandse kerkelijke“. Heel de Duitische Synode 1618/19 zelfs wordt tegenover hem op het zondarshankje geplaatst (pag. 98) en al de Geref. Theologen der 19de eeuw als scheldnaam tegenover hem aangeklaagd, omdat zij en de kerken dien man geen recht hebben gedaan tegenover de bestraffing hem door de Duitische Synode om verschillende redenen toegedien (pag. 139).

Niet onduidelijk is de strekking van dit „Proefschrift“ om Macrovius aan te dienen als „schutpatroon“ en model voor de herleefde Geref. Theologie en in zijn Theologie naar inhoud en methode, als de Gereformeerde Calvinistische Theologie bij uiteenmeling.

Ik zeg dit te vrijmoediger, omdat ik hetzelfde, met redenen omkleed, reeds gezegd heb in het „*Tijdschrift voor Geref. Theologie*“ Sept. 1899.

Naan alle zijde is die dissertatie met groeten lof ontvangen (om haar wetenschappelijk karakter verdiende ze dat ook) terwijl bijna niemand in die kringen mijne bezwaren deelde, maar ze ook niet heeft bestrede.

Ik mag en moet dus wel aannemen, luttende ook op andere verschijnselen, dat dit geschrift in die kringen den *keers aanwijst* op dogm. gebied ook aan de Theol. Faculteit.

De triumf nu van dien Macrovianischen keers zou ik een ramp voor de huidige Theologie en de Kerken achten, evenzeer als te dat m. l. voor de Kerken en de Kerken der 19de eeuw is geweest. Krachten *dit dogm. bezwaar* staat voor mij de wissel op onveilig en moet ik de kerken wel raden om eigen Opleidingschool te handhaven, waarover zij het volle regenschap kunnen uitoefenen naar haar recht en belang in afhankelijkheid van haren God en Koning en onder afbeelding om de leiding des H. Geestes.

Want werkt die nieuwe keers in Macrovianische richting in die kringen door, dan zal elke nauwere vereniging der scholen schade brengen voor het geestelijk leven en den geestelijken wasdom der kerken.

Na reeds wordt in verschillende kringen geklaagd dat het is alsof er een kille wind van *supralapsaal ritisch dogmatisme* door de kerken vaart, en dat nog wel gepaard vaak met een *distalisch verbonds fatalisme*, dat herinnert aan het Joodsche wet- en beslisnis fatalisme van Rom 2, geheel in Macrovianische richting.

Nauwelijks is het noodig te herinneren aan een opkomend geestdoodend formalisme, waardoor nu reeds de rust en eenheid van menige kerk verstoord wordt.

Zoolang men dus niet enigermate weet welken kant dat uitgaat, de Vrije Universiteit toch is ook nog jong en pas aan het opkomen, mogen in de kerken onder zulk teekenen geen stap verder gegaan in de richting van verenging en samenomelting van haar eigen opleidingschool met die van de Vereniging v. H. Onderwijs op geref. grondslag. In gebondenheid van 't Heeren Woord hebben zij naar eigen confesie koers te houden en te handhaven eigen Opleiding.

Bedenkt wel, dat ik het hiermee volstrekt niet

heb tegen mannen als Dr. Kuyper en Dr. F. L. Rutgers. In vertrouwen in die mannen, doe ik voor niemand onder Doch ook zij beheerschen den gang der geesten niet en gaan ook straks heen.

Is geen kwestie van persoonlijk vertrouwen of wantrouwen in laatste instantie, waar het, gelijk hier, gaat om *objectieve verhoudingen en regelingen* van zulke gewichtige en teedere zaken voor de kerken der Heeren.

Die opkomende richting naar Macrovianischen koers speelt nu l. gevaar voor de kerken en dat dringt mij tot spreken voor de *vrijheid, het recht en de belangen* der kerken inzake de „Opleiding“.

Mocht men meenen, dat ik het mis heb, men trachte mij te overtuigen, broederlijk en ernstig. Voor elk goed en broederlijk woord hoop ik in dezen een open oor te hebben.

We deelen dit niet mede om er iets tegen te schrijven, maar om toch onze lezers een enkel maal eens kennis te laten nemen van den geest, die op het einde der 19de eeuw uitgaat tegen de Vrije Universiteit.

Allen voegen we er aan toe, dat de hoogleraren Dr. A. Kuyper en Dr. Rutgers zich ten deze niet van hun alzo publiekelijk voor kerkerautentiek verklaarde ambtgenooten, Dr. Geesink en Dr. H. H. Kuyper, mogen laten scheiden, en dat dan ook niet doen.

Overigens zij er geen vrees.

Ons pleit voor verzoening gaat door!

Buitenland.

WAT BRACHT ONS DE 19de EEUW?

Nu wij bij den eindpaal van de 19de eeuw staan, willen wij beproeven met enkele woorden te schetsen wat de eeuw, die men praleid de „verlichte“ genoemd heeft, aan de Gereformeerde kerken gebracht heeft.

Bij den aanvang der eeuw verkeerden de Protestantsche kerken in een treurigen toestand. Het rationalisme had schier overal den boven- toon. Er kwam echter nieuwe ontwakning toen in 1815 Napoleon was gevallen. Er was iets van de werkingen des Geestes te bespeuren.

Men ging erkennen, dat de ontrooende verdrukten een tuchtmester in de hand Gods geweest was om de volken voor hun afval te straffen. In Duitsland, Engeland, Zwitserland, Frankrijk en Nederland deed deze herleving van het godsdienstig bewustzijn zijn gevoelen.

Is deze beweging dood geloopen?

Dit weten wij, dat vele leerstellingen die het Réveil deed herleven, — als de algehele verdorvenheid van den mensch, de absolute autoriteit van de Heilige Schrift, de verzoening door het bloed des kruises, — daarna opnieuw door velen, die toch goede Christenen zijn willen, geloofd werden. De vernieuwings-theologie is aan het woord geweest en heeft veel van de winst, door het Réveil geboden, weer vernietigd. Daardoor stond men zwak tegenover de mannen die met driestheid de Heilige Schrift aanrandden en de mysterien des geloofs verwierpen.

Men zocht zich met hen te meten door stuk voor stuk hunne beweringen te wederleggen en deed alzo zoo goed als vruchteloos werk, daar toch de Schriftbestrijders niet door betoogen zijn te overtuigen en de belijders des Heeren uit de getuigenis des Heiligen Geestes zeer wel weten, dat hetgeen de Heilige Schrift zegt, waarheid is. Men tastroed Kéran, men bestreed Strauss, men bestreed Baur, doch de inzinking der kerken werd er niet door gestuit. Eindelijk was een man met zulk een ruim hart als Spurgeon wel genoodzaakt om de kerkelijke gemeenschap met de Schriftbestrijders te verbreken, al hielden deze ook vol, dat zij met hem op het standpunt des geloofs stonden.

De kerken hebben ontzaglijk geleden, doordat men eerst het pantheïsme en daarna de revolutietheorie ging huldigen.

Er is echter, Gods zij dank, in de Gereformeerde kerken een nieuwe opleving waar te nemen. Het sterkst in ons vaderland maar ook in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, in Duitsland, Engeland en wellicht ook in Frankrijk.

In Nederland leidde de heleving der Gereformeerde waarheid tot vrijmaking van vele kerken, in N.-Amerika hield zij den stroom van het universalisme tegen.

In Duitsland gevoelde men mede de werking van de herleefde Gereformeerde beginselen, doch dit leidde tot biertoe niet tot bevrijding van de banden, die de kerken aan den Staat binden. Wel wordt door vele leeraars de Gereformeerde leer voorgestaan, maar eene wel georganiseerde beweging om de Gereformeerde kerken tot een nieuwe inleving in hare schoone belijdenis te brengen, vindt men voorschanda niet.

In Engeland staat het met de herleving nog zwakker. De Engelsche staatskerk zinkt met hare stoere Calvinistische belijdenis van Westminster steeds dieper weg en wordt steeds meer rijp om den patus van Rome het hoofd in den schoot te leggen. De vrije kerken zijn door de downgrade beweging van haar kracht beroofd.

De Vrije Schotsche kerk nam een verklaring van hare confesie aan, die niets anders was dan een verwatering van hare Calvinistische belijdenis; en nu is de geünieerde Presbyteriaansche kerk met de Vrije Schotsche kerk verenigd, zonder dat de belijdenis onverzwakt werd hersteld. Men vindt gelukkig in de Schotsche hooglanden nog kerken die de banier der Geref. belijdenis omhoog houden.

Wel wist eenige jaren geleden een boekverkooper uit Loudon, Kennith, de menschen te hoop te laten loopen tegen het invoeren van Roomsche ceremonien in Episcopalische kerken, doch deze beweging had te weinig diepgang, wij zij louter op uitwendigheden gemikt was, om invloed uit te oefenen op den loop der dingen. Het spreekt wel van zelf, dat een kerk als de Episcopalische, wier dienst steeds moet ecermonieel worde, behaagt aan de Engelsche imperialistische gezinde aristocraten.

In het Protestantisme Frankrijk is van een herleving der kerken zoo goed als niets te bespeuren. De kerken die evangelisch of orthodox wilden zijn, namen eene officieus synodale organisatie aan, daarbij niet de aloude confesie van La Rochelle, maar een nieuwe formule van een paar regels tot grondslag van kerkelijk verband stellende. Wij hopen dat de uitvoerige beschrijving van het leven van Calvin door den hoogleraar Doumergue er toe zal leiden, dat de Gereformeerden in Frankrijk zullen gaan zien, wat eenmaal hun kracht en glorie uitmaakte, om daarna in de paden der vaderen te gaan wandelen. Nu is het echter zoo gesteld dat, als men daarover spreekt, men aanstands voor reactionair wordt uitgekreten.

Zuid-Afrika. Vereeniging der z.g. Aethiopische Kerk met de Episcopalische kerk.

Sedert eenige jaren is er door de Kaffers die tot het Christendom overgingen, een kerk gesticht die den naam van „Aethiopische kerk“